

**Szawarski, Zbigniew / Butruk,
Eugeniusz / Promińska, Elżbieta**

**Sprawozdanie z działalności
Towarzystwa : Sprawozdanie z
działalności Wydziałów TNW : Wydział
V Nauk Lekarskich : Streszczenia :
Wartości humanistyczne medycyny -
cierpienie**

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 50, 173-175

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Na zebraniach naukowych Wydziału przedstawiono następujące wykłady lub spotkania dyskusyjne:

dnia 22 stycznia 1987 r. — spotkania dyskusyjne (wspólne z Wydziałem II) nt. *Humanistyczne wartości medycyny — Cierpienie*. Spotkanie dyskusyjne zorganizowała i przeprowadziła prof. Elżbieta Promińska z udziałem dr. Zbigniewa Szawarskiego i prof. Eugeniusza Butruka;

dnia 19 lutego 1987 r. — prof. Zbigniew Szreniawski: *Rola peptydów ośrodkowego układu nerwowego*;

dnia 26 lutego 1987 r. wspólne zebranie Wydziału V i Wydziału VI nauk technicznych pt. *Rola zastosowań technik w medycynie*. Wykłady przedstawili i przeprowadzili dyskusję prof. Adam Piątkowski z Wydziału VI i prof. Donat Tylman z Wydziału V;

dnia 19 marca 1987 r. — prof. Jan Dzieniszewski: *Żywnienie a choroby nowotworowe*;

dnia 8 kwietnia 1987 r. — prof. Lucjan Wiśniewski: *Problemy prawnoetyczne związane z inseminacją kobiet*;

dnia 14 maja 1987 r. — prof. Kazimierz Dux: *Chirurgia i biologia sieci większej*;

dnia 25 czerwca 1987 r. — prof. Janusz Komender: *Rola mikro- i makroelementów w ustroju*;

dnia 19 października 1987 r. — prof. H. P. Kuemmerle (Monachium): *Clinical Pharmacology, a Challenge for Modern Medicine. Some Contemporary Reflections*;

dnia 24 października 1987 r. — prof. Bolesław Górnicki: *Czy dehumanizacja medycyny rzeczywiście nam grozi?*;

dnia 22 listopada 1987 r. — prof. Stanisław Barański: *Współczesne osiągnięcia medycyny kosmicznej*;

dnia 26 listopada 1987 r. spotkanie dyskusyjne wspólnie z Wydziałem II nt. *Humanistyczne wartości medycyny — Lęk*. Spotkania zorganizował i przeprowadził prof. Sławomir Rump z udziałem doc. Waldemara Szelenbergera i prof. Stanisława Sieka;

dnia 17 grudnia 1987 r. — prof. Stanisław Pużyński: *Psychosomatyczne aspekty depresji typu endogennej*;

dnia 30 grudnia 1987 r. — prof. Edward Rużyłło: *Zdrowie i jego formowanie*.

STRESZCZENIA

Elżbieta Promińska, Eugeniusz Butruk, Zbigniew Szawarski

WARTOŚCI HUMANISTYCZNE MEDYCNY — CIERPIENIE

W dniu 22 stycznia 1987 r. odbyła się w Towarzystwie Naukowym Warszawskim dyskusja zorganizowana przez Wydział V poświęcona Hu-

manistycznym wartościom medycyny, a w szczególności problemom cierpienia.

Dyskusję zagaili: prof. Elżbieta Promińska, dr Zbigniew Szawarski i prof. Eugeniusz Butruk. Prof. Promińska przedstawiła znaczenie pojęcia „cierpienie”, zwróciła uwagę na zmienność w czasie i przestrzeni podejścia do cierpienia i jego znoszenia, wyróżniając cierpienie fizjologiczne (jako przykre odczucie służące funkcji obronnej) i cierpienie patologiczne — nie pełniące funkcji obronnej. Dr Szawarski przeprowadził analizę pojęcia bólu, przykrości i cierpienia, podkreślając zwłaszcza, iż cierpienie może, ale nie musi zawierać w sobie bólu. Ponadto dr Szawarski podkreślił konstruktywną rolę cierpienia w życiu człowieka pisząc: „jeśli dzięki istnieniu bólu człowiek trwa jako gatunek zwierzęcy, to dzięki istnieniu cierpienia trwa i rozwija się jako człowiek właśnie”.

Trzeci z zagajających dyskusję — prof. Butruk, podkreślił subiektywność cierpienia, a także zwrócił uwagę na jeszcze jeden jego aspekt, mianowicie rolę cierpienia jako środka sprawowania władzy. Z punktu widzenia lekarza praktyka prof. Butruk wysunął do dyskusji dwa zagadnienia: roli lekarza jako spowiednika w łagodzeniu cierpienia i cierpien ostatniej fazy życia, tj. związanych ze śmiercią i umieraniem.

W dyskusji udział wzięli w pierwszym rzędzie lekarze. Prof. Górnicki zwrócił uwagę na „starszą siostrę cierpienia” — rozpacz. Mówił też o roli cierpienia u dzieci. Otóż przewlekła choroba dziecka może wpłynąć na dojrzewanie jego osobowości, prowadzi czasem do uzyskania równowagi wewnętrznej, pogodzenia się z losem w wyższym nawet stopniu niż u ludzi dorosłych, u których często wpływa na deformację psychiczną. Profesor mówił: „głównym przeznaczeniem lekarza jest, że powinien on nie tylko leczyć, ale towarzyszyć chorobie i cierpieniu, być współtowarzyszem cierpienia i pocieszycielem. Wyobcowanie lekarza z dialogu człowieka z jego cierpieniem uważam za zakłócenie etyczne jego funkcji zawodowej”. Drugim pediatrą, który podjął dyskusję na temat cierpienia, był prof. Edward Wilkoszewski. Mówił on o cierpieniach dzieci, podkreślając, iż ból można usunąć lekiem, przy usuwaniu zaś cierpienia odgrywa rolę stosunek lekarza do chorego. Prof. Antoni Chrościcki, również pediatra, przytoczył przykład sytuacji, w których ból jest odczuwalny, ale nie stanowi cierpienia.

Trochę inny aspekt cierpienia przedstawił prof. Andrzej Zajączkowski, antropolog kulturowy, który mówił o zróżnicowaniu kulturowym, a często subkulturowym wartości bólu, cierpienia i przykrości, a także o funkcji tych doznań w życiu społecznym. Otóż prof. Zajączkowski wysunął tezę, iż funkcja ukryta cierpienia polega na stworzeniu szczególnego stosunku między dwoma osobami bądź cierpiącymi, bądź osobnikiem zadającym cierpienie a tym który cierpienia doznaje.

Dojrzewanie osobistego spojrzenia na cierpienie i ból przedstawił chirurg prof. Tadeusz Tołłoczko. Prof. Andrzej Danysz, farmakolog,

poruszył problem znaczenia cierpienia jako kontrastu do odczuwania przyjemności. Mówił też o prawie człowieka do komfortu umierania i to nie tylko w zakresie warunków zewnętrznych.

Prof. Wojciech Kostowski, farmakolog, wspomniał o układach nauronalnych i humoralnych związanych z regulacją odczuwania bólu działających poprzez specjalne peptydy, takie jak endorfiny i enkefaliny i ich związkach z odczuwaniem lęku depresji. Mówił, że można sądzić, iż istnieją wspólne mechanizmy biologiczne bólu „fizycznego” i tego, co nazywamy „bólem psychicznym”.

Prof. Jan Dzieniszewski uważa, że ból i cierpienie nakładają się na siebie, próba podziału zaś może być rozważana tylko w odczuciu konkretnej osoby.

Prof. Edward Rużyło przypomniał istotną rolę informacji dotyczącej lokalizacji i cech bólu w procesie diagnostyki lekarskiej, a także wielką różnorodność charakteru cierpienia człowieka, co wymaga od lekarza nie tylko wiedzy zawodowej, lecz i właściwych cech charakteru. Profesor konkluduje: „Dlatego w walce z cierpieniem człowieka, niezależnie od przyczyny tego cierpienia, konieczne jest zapewnienie choremu pewności, że nie jest on opuszczony, zaniedbany, zlekceważony, lecz że jest pod opieką ludzi, dających mu poczucie bezpieczeństwa”.

Prof. Tadeusz Chruściel, farmakolog, pisze o szczęściu, jakie daje niesienie pomocy innym ludziom. Prof. Józef Jeske i prof. Sławomir Rump dyskutowali definicje pojęcia bólu i cierpienia.

Pomoc ludziom cierpiącym mogą nieść nie tylko fachowi pracownicy służby zdrowia. Mówiła o tym pani Lucyna Winnicka przedstawiając swoje doświadczenia z pracy w Akademii Życia.

Całą dyskusję podsumowali: dr Szawarski i prof. Promińska. Dr Szawarski wraca do problemu rozróżnienia pojęcia bólu i cierpienia, które — jego zdaniem — „rodzi się w napięciu między ciałem i duszą, materią a umysłem, człowiekiem a otaczającym go światem, bez względu na to, jak postrzegana jest przezeń natura tego świata”. Dr Szawarski porusza też problem eutanazji. Pisze on, że „nie jest moralnym obowiązkiem lekarza utrzymanie pacjenta przy życiu wbrew jego woli kosztem ogromnego cierpienia”.

Do tego problemu nawiązuje też w swym podsumowaniu prof. Promińska popierając pogląd dra Szawarskiego. Pisze ona o prawie człowieka do godnej śmierci, choć całkowicie wyklucza ewentualność działań lekarskich zmierzających do zakończenia życia. Prof. Promińska pisze, że dyskusja o cierpieniu nieustannie nawracała do problemów śmierci i umierania. Temu więc powinno być poświęcone kolejne spotkanie w Towarzystwie Naukowym Warszawskim.